Mannerheimin Lastensuojeluliiton lausunto 4.3.2026

Eduskunnan tarkastusvaliokunnalle

Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2025 (K 18/2025 vp) – Asiantuntijakuuleminen 5.3.2026

Tarkastusvaliokunta käsittelee Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomusta eduskunnalle 2025 (K 18/2025 vp), ja valiokunta on kiinnostunut erilaisille järjestöille maksettavista valtionavustuksista, niiden myöntämisestä, käytön valvonnasta ja tuloksellisuuden arvioinnista. Valiokunta on pyytänyt arviota tämän kokonaisuuden toimivuudesta järjestön toiminnan näkökulmasta.

Järjestöjen toiminnan merkitys ihmisille

Kansalaisjärjestöt tarjoavat ihmisille monipuolisia osallistumisympäristöjä, joissa ihmisiä tuetaan, autetaan ja kehitetään uusia auttamisen muotoja. Monet sosiaali- ja terveysalan palveluinnovaatiot ovat syntyneet järjestöissä. Järjestöjen työ täydentää julkisia palveluja ja parantaa julkisen vallan toimijoiden onnistumista, kun kumppanuus on pitkäjänteisellä pohjalla. Valtionavustukset tukeva järjestöjen pitkäjänteistä työtä ihmisten hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistamiseksi. Suomalainen järjestökenttä on merkittävä demokratiaan perustuvan yhteiskunnan vahvuus, jonka toimintaa valtiovallan kannattaa tukea.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) yhtyy Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksessaan esittämään näkemykseen siitä, että ihmisten osallistuminen yhteiskuntaan tuo valtiolle säästöjä ja tuloja. MLL muistuttaa lapsuuden erityisestä merkityksestä ihmisen elämänkaarella. Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn perusta rakentuu lapsuudessa. Lasten ja vanhempien tukeminen onkin erityinen yhteiskunnan investointi.

MLL muistuttaa myös valtiota ja muuta julkista valtaa koskevasta lapsen edun ensisijaisuuden periaatteesta. Tämä periaate koskee myös valtion ja muun julkisen vallan toimijoiden talouspäätöksiä. Velvollisuus harkita ensisijaisesti lapsen edun mukaista ratkaisua (LOS 3.1 art.) ulottuu talousarvioiden hyväksymiseen, valmisteluun ja kehittämiseen. YK:n lapsen oikeuksien komitea painottaa, että talouskriisien aikana heikentäviä toimia voidaan harkita ainoastaan silloin, kun kaikki muut vaihtoehdot on arvioitu ja on varmistettu, että vaikutukset kohdistuvat viimeisenä lapsiin ja erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin.

Kansalaisilla on vahva tuki sotejärjestöjen toiminnalle. Kaksi kolmesta suomalaisesta pitää sote-järjestöjen toimintaa tärkeänä oman hyvinvointinsa kannalta. E2 Tutkimuksen toteuttaman kyselytutkimuksen mukaan lähes neljä viidestä (78 %) suomalaisesta ajattelee, että

kansalaisjärjestöjä tarvitaan nostamaan esiin yhteiskunnan epäkohtia. Myös demokratian toteutumisessa kansalaiset tunnistavat järjestöjen merkityksen laajasti. 76 prosenttia suomalaisista pitää järjestöjä tärkeinä demokratian toteutumisen kannalta. Lähes kolme neljästä (73 %) uskoo, että ilman kansalaisjärjestöjä heikoimmassa asemassa olevien ääni ei kuuluisi yhteiskunnassa.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto valtionavustuksen saajana

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) on vuonna 1920 perustettu valtakunnallinen ja maan kattava kansalaisjärjestö, jonka tehtävänä on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia Suomessa.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on merkittävä kuntien ja hyvinvointialueiden kumppani ja ennaltaehkäisevän tuen tarjoaja, joka täydentää julkisia sosiaali- ja terveyspalveluja. Järjestön toiminnan painopiste on vapaaehtoistoiminnassa, johon liittyvästä tuesta, organisoinnista ja valmennuksesta vastaavat keskusjärjestö ja piirijärjestöt yhdessä. Vapaaehtoisia järjestössä on 33 000.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton keskusjärjestö vastaa valtakunnallisesta työstä ja sen jäsenyhdistyksiä ovat yhdeksän alueellisesta toiminnasta vastaavaa piirijärjestöä sekä 528 vapaaehtoisvoimin toimivaa paikallisyhdistystä. MLL:n lapsiperheiden yhteisöllistä tukea tarjoava paikallisyhdistys toimii Manner-Suomessa lähes jokaisessa kunnassa. Vuoden 2025 lopussa MLL:ssa oli noin 65 000 henkilöjäsentä.

MLL tarjoaa matalan kynnyksen tukea lapsille, nuorille ja vanhemmille muun muassa Lasten ja nuorten puhelimessa, Vanhempainpuhelimessa ja -netissä, yli 500 perhekahvilassa sekä maan yläkoulut kattavassa tukioppilastoiminnassa. MLL pitää yllä lapsiperheiden kohtaamispaikkoja ja järjestää tukihenkilötoimintaa yksilöllistä tukea tarvitseville perheille.

Vuonna 2025 yhteenlaskettujen kohtaamisten määrä MLL:n toiminnassa oli 1,8 miljoonaa. Lapsen kasvua ja kehitystä koskevan MLL:n Vanhempainnetin tietosivustolla oli yhteensä 1,2 miljoonaa käyntiä. Nuortennetti tarjosi turvallisen keskusteluympäristön nuorille. Kanavalla nuoret tuottivat itse sisältöä ja tukivat toisiaan. Käyntien määrä Nuortennetissä oli 360 000. MLL:n auttava puhelin kävi vuoden aikana 20 000 keskustelua lasten ja nuorten kanssa. Keskeisin syy lasten yhteydenottoon liittyi yksinäisyyteen. Ilta-aikaan päivystävä Tukilinja tarjosi ammattilaisen apua vakavissa mielenterveyden ongelmissa yhteyttä ottaneille nuorille.

Rahoituksen kokonaisuus

MLL:n keskusjärjestön toiminnan rahoitus koostuu useista lähteistä. Merkittävin yksittäinen rahoituslähde on Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA, jonka osuus oli 28 prosenttia

eli noin 2,4 miljoonaa euroa. Keskusjärjestö jakaa tästä neljänneksen edelleen piirijärjestöille alueelliseen perhekeskustyöhön, vapaaehtoistoiminnan ohjaukseen ja tukioppilastoimintaan. Keskusjärjestön muita rahoituslähteitä ovat lahjoitukset ja varainhankinta (25 %), sijoitus- ja rahoitustoiminta (19 %), muut avustukset ja korvaukset (11 %), Lasten Päivän Säätiö (4 %) sekä jäsenmaksut (5 %). Hyvä Joulumieli -keräyksen osuus on (8 %), ja se ei kohdistu järjestön toiminnan rahoitukseen, vaan ohjautuu suoraan ruokalahjakorttien hankintaan vähävaraisille lapsiperheille.
Piirijärjestöt ja eräät paikallisyhdistykset hakevat ja saavat avustuksia suoraan STEA:lta yhteensä noin 4,2 miljoonaa euroa (2026). MLL:n koko liittoyhteisön yhteenlasketut STEA-avustukset ovat 6,5 miljoonaa euroa vuonna 2026.

Valtionavustukset ja niiden käyttökohteet

MLL:n saamilla STEA-avustuksilla rahoitetaan muun muassa Lasten ja nuorten puhelinta (116 111), Vanhempainpuhelinta ja -nettiä, tukioppilastoimintaa yläkouluissa, perhekeskustoimintaa ja vapaaehtoistoiminnan tukea sekä lapsiperheiden matalan kynnyksen tukipalveluja.
OKM:n yleisavustuksella MLL ylläpitää Nuortennettiä, jossa nuoret itse tuottavat sisältöä ja käyvät keskustelua heille tärkeistä kysymyksistä.

MLL on yksi Suomen merkittävimmistä STEA-avustuksensaajista ja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia edistävistä järjestöistä. Käynnissä olevat avustusleikkaukset ovat vähentäneet järjestön yleisavustusta yhteensä 75 prosenttia vuosien 2021 ja 2026 välillä, mikä on johtanut toiminnan sopeuttamiseen. Yleisavustuksella on rahoitettu kokonaisuuden kannalta välttämättömiä taloushallinnon, viestinnän ja järjestöpalvelun tehtäviä, joihin ei lahjoitusrahaa yleensä ole saatavissa. Hallintokulujen osuus kokonaiskuluista on n. 10 %.

Leikkausten vaikutukset ovat alkaneet näkyä MLL:n toiminnassa täysipainoisesti vuodesta 2025 alkaen. Tammikuussa 2026 MLL aloitti muutosneuvottelut. Julkisten avustusleikkausten myötä yksityisten lahjoittajien ja tukijoiden merkitys on MLL:lle kasvanut. Keskeinen kysymys MLL:n toiminnan kannalta on, että STEA:n avustusehtoja muutetaan siten, että avustusten ja varainhankinnan tuottojen yhdistämistä helpotetaan nykyisestä.

Avustusjärjestelmä kaipaa edelleen kehittämistä

MLL pitää tärkeänä, että avustusjärjestelmä perustuu ihmisten tarpeisiin, toiminnan tuloksellisuuteen ja aikaansaatuihin vaikutuksiin. Kuluvalla hallituskaudella sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuksiin kohdistuu merkittäviä leikkauksia (2024: 384 M€ → 2026: 274 M€; alustavasti 2027: ~240 M€). Tämän jälkeenkin avustuksiin kohdistuu edelleen epävarmuutta valtiontalouden kokonaistilanteen ja velkajarrusäännösten toimeenpanon vuoksi. Tilanne korostaa tarvetta kohdentaa niukentuvat avustusvarat mahdollisimman tuloksellisesti ja vaikuttavasti.

Avustusleikkaukset tulee toteuttaa niin, että niistä olisi mahdollisimman vähän haittaa ihmisten saamalle tuelle. Paras näkemys leikkausten kohdentumiselle on järjestöillä itsellään ja siksi järjestöjen tulee voida vaikuttaa leikkauskohteisiin oman avustuskokonaisuutensa sisällä.

Järjestöjen rahoitus koostuu monista eri kanavista saaduista avustuksista ja lahjoituksista, kuten säätiöiden, hyvinvointialueiden ja kuntien avustukset sekä yksityisistä lahjoituksista. Näillä on kaikilla omanlaisensa hakumenettelyt ja raportointikäytännöt.

Valtiohallinnon eri tahoilla on myös yhtenäistämispyrkimyksistä huolimatta toisistaan poikkeavat haku- ja raportointikäytäntönsä (esimerkkeinä OKM:n, Traficomin ja Aluehallintoviraston (1.1.2026 lähtien elinvoimakeskukset) käytännöt). EU-rahoitushakuun liittyy merkittävä määrä hallinnollista valmistelutyötä ja raskas raportointiprosessi. Harva EU-hakemus tulee hyväksytyksi.

Olisi tärkeää, että STEA-avustuksia kehitettäisiin yleisavustuspohjaisina ja nykyistä isompina kokonaisuuksina, jotta avustusten käyttö mahdollisimman hyvin vastaisi muuttuviin tarpeisiin ja toimisi joustavasti myös tilanteissa, joissa rahoitus vähenee. Jokainen STEA-avustuskohde (yhteensä n. 1300 vuonna 2026) tuottaa omaa erillistä hallintoa ja raportointia. Tämänhetkinen STEA:n raportointimalli ei sovellu yleisavustuksen raportointiin silloin, kun yleisavustuksella rahoitetaan esimerkiksi taloushallinnon tai viestinnän tehtäviä. Tätä tulisi kehittää.

STEA-avustuksia tulisi voida joustavasti ja nykyistä laajemmin käyttää myös EU-rahoitusten omarahoitusosuuksina.

STEA-avustuksia tulisi voida **käyttää joustavasti ja laajemmin EU-rahoitusten omarahoitusosuuksiin** eri ohjelmissa. EU-rahoitus tuo lisäarvoa Suomelle. EU-rahoituksessa edellytetään omarahoitusosuutta, jota voitaisiin tukea nykyistä paremmin kansallisella rahoituksella. Avustusviranomainen on kuitenkin asettanut osarahoitukselle rajauksia, jotka sulkevat tärkeitä rahoituksia pois. Vuonna 2025 STEA:n osarahoitusta pystyi hakemaan EU- rahoitteisten ESR+-, CERV-, AMIF- ja ISF- rakennerahastohankkeiden osarahoitusosuuden kattamiseen. Esimerkiksi MLL:n lasten ja nuorten digitaalista turvallisuutta edistävän Fisic-hankkeen rahoitus tulee EU:n Digital Europe Programista (DIGITAL), johon STEA:n rajauksen takia ei ollut saatavissa osarahoitusta.

Avustusten käytön tulee olla läpinäkyvää ja yleistä luottamusta herättävää. MLL pitää tärkeänä, että avustusten käytön raportointi ja toiminnan arviointi tukee avustuksensaajien omaa kehittämistyötä. MLL pitää hyvänä, että STEA:n avustusvalmistelijat perehtyvät avustuskohteisiin tutustumiskäynneillään ja hankkivat näin syvällisempää tietoa avustettavasta toiminnasta myös kirjallisen hakemusaineiston ja raportoinnin ohella. Mikäli mahdollista, tätä käytäntöä olisi hyvä jatkaa.

Avustusjärjestelmää on viime vuosina kehitetty, mutta se on edelleen hallinnollisesti tarpeettoman raskas. Avustushaku ja raportointi tapahtuu joka vuosi samantasoisena myös pysyväisluonteisten avustusten kohdalla. Esimerkiksi ennaltaehkäisevässä työssä tuloksia ei synny vuodessa. Tuloksellisuusselvitys kolmen vuoden välein kuvaisi vaikutuksia ja kehitystä tarkoituksenmukaisemmin kuin vuosittain.

MLL pitäisi toiminnan tuloksellisuusselvitysten tarkoituksenmukaisena raportointivälinä kolmea vuotta nykyisen vuosiraportoinnin sijaan. Kolmessa vuodessa on mahdollista kuvata toiminnalla aikaan saatua muutosta ja saada kuvaa tapahtuneesta kehityksestä. Tuloksellisuusselvityksen lisäksi avustuksensaaja laatii jokaisesta avustuskohteesta erikseen vuosiselvityksen, joissa raportoidaan joka vuosi kohteen tuottojen, kulujen ja käytetyn avustuksen lisäksi yksityiskohtaisesti työntekijät, mm. näiden tehtäväkuvat, palkat, työaikaprosentit ja tilakulut neliömetritasolla.

Avustusten seuranta, arviointi ja valvonta ovat tärkeä osa avustusten läpinäkyvyyttä ja sitä avustuksensaajat tukevat. Avustuskeskuksen aseman muuttuessa on tärkeä löytää toimintatapoja, jotka **varmistavat avoimuuden, mutta eivät lisää hallinnon taakkaa entisestä. Myös avustushallinnon edellyttämien erillistilintarkastusten tarpeellisuutta tulisi arvioida.** STEA:n edellyttämä (AUP) erillinen tilintarkastus tavallisen tilintarkastuksen lisäksi tulee teettää vuosittain kaikista avustuskohteista, joissa on käytetty avustusta yli 300 000 euroa vuodessa. Näistä erillistilintarkastuksista aiheutuvat merkittävät kulut ovat pois muusta toiminnasta.

Avustusjärjestelmän tulisi kannustaa järjestöjä varainhankintaan

Valtionavustusten määrän vähetessä on tärkeä tukea ja kannustaa avustuksensaajia hankkimaan kohteille myös muuta rahoitusta. Avustuksilla saadaan enemmän aikaan ja se on vaikuttavaa, kun käytettävissä on muutakin rahoitusta. Avustuksensaajan toiminnan kokonaisuuteen käyttämät muut varat tulisi ottaa huomioon tarkasteltaessa avustuksilla aikaan saatua kokonaisvaikutusta. **Nykyiset omarahoituslinjaukset johtavat tilanteeseen, jossa lisärahoituksen hankkiminen heikentää kannustimia muun rahoituksen hankkimiseen,** kun muuta rahoitusta ei hyväksytä omarahoitusosuudeksi eikä varainhankinnan kuluja hyväksytä kohteen menoiksi.

STEA:n varallisuuskriteerejä tulisi uudistaa. STEA:n avustusehtojen mukaan järjestön katsotaan olevan varakas silloin, kun järjestön nettovarallisuus viimeisimmässä tilinpäätöksessä on suurempi kuin järjestön kuuden kuukauden kokonaiskuluja vastaava summa. STEA:n varallisuuskriteeri on monelle järjestölle ongelmallinen, koska se perustuu pelkkään nettovarallisuuden määrään eikä siihen, onko varat oikeasti käytettävissä toiminnan rahoittamiseen. Nettovarallisuuteen voi sisältyä mm. toimitiloja ja muuta sidottua omaisuutta, jolloin järjestö näyttää varallisuuskriteerien mukaan ”varakkaalta”, vaikka kassassa ei olisi rahaa toimintakulujen kattamiseen. Kriteeri ei

myöskään huomioi järjestöjen erilaisia rakenteita tai toiminnan laajuutta, investointitarpeita eikä kiristyvää rahoitusympäristöä, jossa järjestöjen varautumisen merkitys kasvaa.

Kun avustuksen saaja luokitellaan varakkaaksi, avustuksen saajan on rahoitettava toimintaa 15 %:n omarahoitusosuudella. STEA:n avustusehtojen mukaan: ”avustusten enimmäismäärä yhdessä muiden samaan tarkoitukseen myönnettyjen julkisten avustusten ja avustuskohteen tuottojen kanssa on 85 % avustuskohteen hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista. Avustuksen saajan tulee kattaa avustuksen enimmäismäärän ylittävä osuus hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista omista varoistaan.” Tämä perustuu STEA:n asettamiin avustusehtoihin ja rajauksiin. Avustusasetuksessa tästä ei säädetä.

Jos siis järjestö hankkii avustuskohteelle muuta rahoitusta, sitä ei hyväksytä kohteen omarahoitusosuudeksi, vaan se katsotaan kohteen muuksi tuotoksi, jolloin järjestö joutuu kohteelle hankkimastaan lisärahoituksesta maksamaan vielä omarahoitusosuuden. Myöskään varainhankinnan kuluja ei hyväksytä kohteen menoksi, joten järjestön on kannattamatonta hankkia varoja STEA-kohteelle. **MLL esittää, että avustusehtoja muutettaisiin siten, että kaikki kohteelle hankittu muu tuotto katsotaan kohteen omarahoitukseksi.**

MLL toivoo, että sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksia koskevat avustusperiaatteet ja -käytännöt tukevat järjestöjen toimintaedellytyksiä pitkäjänteisesti:

• **Vapaaehtoistoiminnan tukeminen sisältyy avustuslinjauksiin.** Avustuksia myönnettäessä otetaan huomioon vapaaehtoistyön suuri merkitys yhteiskunnalle ja edellytysten vahvistaminen. Vapaaehtoiset tarjoavat matalan kynnyksen apua ja vertaistukea, jonka vaikutukset ulottuvat laajalle: yksinäisyyden vähentyminen, perheiden arjen helpottuminen, varhainen tuki ja yhteisöllisyys.

• **Uusien avustuslinjausten valmistelua toteutetaan yhteistyössä järjestöjen kanssa.** Tällä varmistetaan, että avustuslinjaukset eivät synny yksin viranomaisnäkökulmasta, vaan ne rakentuvat käytännön kokemukselle, järjestöjen tunnistamille ihmisten tarpeille ja tiedolle siitä, miten avustuskäytännöt toimivat kentällä. Viranomaisen ja järjestöjen yhteistyö lisää avoimuutta ja parantaa linjausten toimivuutta.

• **Avustuksensaajalla on oltava mahdollisuus vaikuttaa leikkausten kohdentumiseen omassa avustuskokonaisuudessaan.** Tämä tarkoittaa, että järjestö saa esittää perustellun näkemyksen siitä, mihin leikkaukset kannattaa kohdistaa, jotta ihmisille aiheutuva haitta jää mahdollisimman vähäiseksi, kriittisimmät toiminnot säilyvät ja avunsaajien kannalta keskeisen toiminnan pitkäjänteisyys turvataan.

• **Avustuksista luodaan nykyistä suurempia kokonaisuuksia.** Avustusten tärkein tehtävä on vastata tarpeisiin, joita varten avustus on myönnetty. Avustuksia laajemmiksi

kokonaisuuksiksi yhdistämällä kevennetään
hallintoa ja luodaan joustavampia työprosesseja. Useat pienet avustuskohteet ylläpitävät sekä avustusviranomaisten että järjestöjen hallinnon taakkaa, koska jokainen avustuskohde edellyttää erillishallintoa ja raportointia.

Raportoinnin määrää ja mallia tulee keventää

Raportoinnissa tulisi siirtyä kolmivuotiseen tulosten raportointiin vuosittaisen sijaan. Se vähentäisi rutiinityötä, mutta tuottaisi paremman kuvan toiminnan vaikutuksista. Samojen asioiden moninkertaista raportointia tulee välttää. Vuosiselvitys antaa kuvan käytetystä avustuksesta ja sen sisältämän raportoinnin yksityiskohtaisuutta olisi hyvä
tarkastella. Vuosittaisista rutiininomaisista ja kustannuksia tuottavista
avustuskohteiden erillistilintarkastuksista tulisi luopua. Järjestön kirjanpitolain
mukaista tilintarkastusta voi pitää riittävänä.

• **Avustusleikkauksien kohdentamisessa on otettava huomioon viimevuosien aikana monille järjestöille jo tehdyt merkittävän suuruiset leikkaukset**. Tavoite on välttää tilanne, jossa samaan järjestöön kohdistuu useita kumuloituvia leikkauksia, jotka vaarantaisivat ihmisten tarvitseman tuen ja avun.

• **Järjestöjen varainhankintaa edistetään varainhankinnan kuluja huomioon ottamalla.** Varainhankinta tuottaa lisäresursseja toimintaan, mutta sen toteuttaminen aiheuttaa merkittäviä kustannuksia. Nämä kustannukset eivät ole avustusehtojen mukaan hyväksyttäviä avustuskohteen menoja, mikä vähentää kannustimia hankkia muuta rahoitusta.

• **Varallisuuskriteerit järjestöjen omarahoitusosuudessa tarkistetaan.** STEA:n nykyinen varallisuuskriteeri tarkastelee pelkkää nettovarallisuutta, eikä ota huomioon esimerkiksi korvamerkittyjä varoja, lahjoittajien asettamia ehtoja, varojen likviditeettiä ja järjestön toiminnan laajuutta ja vaikuttavuutta.

• **Avustusten ja varainhankinnan tuottojen yhdistäminen avustuskohteen rahoituksessa tehdään kannustavaksi ja varainhankinnalla kohteelle hankittu tuotto hyväksytään omarahoitusosuudeksi.** Varainhankinnalla hankittujen tulojen ja STEA;n avustusten yhdistämistä tulee helpottaa. Nykyiset avustusehdot tuottavat merkittäviä ongelmia järjestöille, joilta edellytetään omarahoitusosuutta. STEA:n avustusehtoja tulisi muuttaa siten, että kaikki avustuskohteelle hankittu muu tuotto katsotaan kohteen omarahoitukseksi.

MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

Helsingissä 4.3.2026

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
Milla Kalliomaa
pääsihteeri